

Sebranice čp. 36

Sebranice u Boskovic, okr. Blansko, Jihomoravský kraj
Středověk, novověk

   0,1 km

Navigační bod: N 49°29'53.53",
E 16°34'23.50".

↑ *Usedlost čp. 36, detail žudra. Foto M. Fajman 2007*

Přístup: Centrum návsi.

Význam: Bývalý podsedeček a rychta v Sebranicích je vzácným příkladem dnes v regionu už ojediněle dochované nejstarší lidové architektury. Za dobu existence se jí nevyhnuly modernizační proudy, které se do dnešní podoby stavby promítly ve všech jejích částech. Sebranická usedlost čp. 36 je mnohohrstevnatý objekt odkazující na stavební tradice etnografického regionu Malé Hané. Etnografický výzkum doplnil výzkum archeologický a stavební.

Historie: Sebranice se nachází čtyři kilometry východo-jihovýchodně od Kunštátu, při silnici na Boskovice. Historické jádro obce se nachází v údolí při soutoku nevelkých potoků Sebránku a Újezdského (Nejrovského). Východně od něj na návrší stojí farní

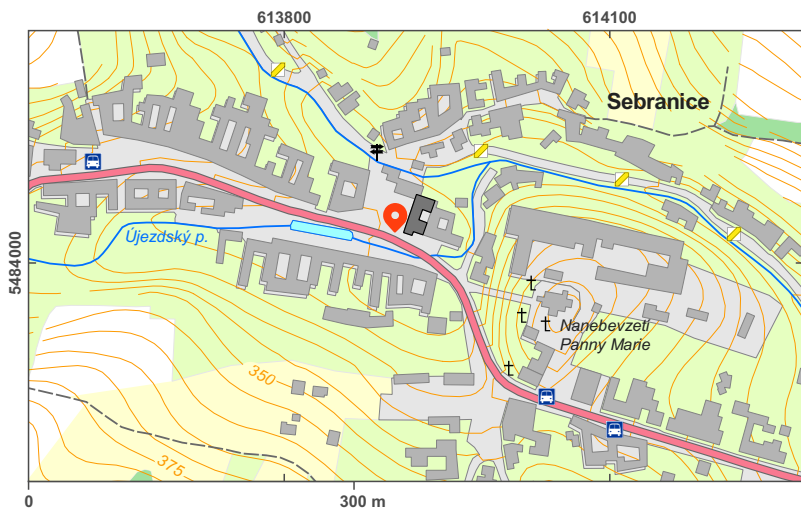
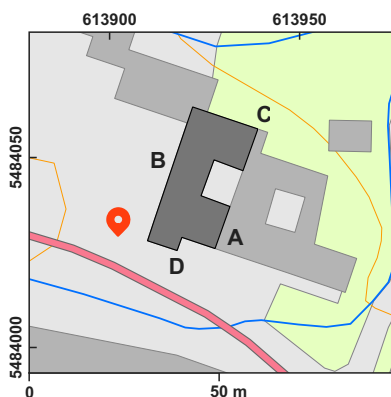
kostel Nanebevzetí P. Marie, obklopený starým hřbitovem. Obec leží na okraji starého sídelního území, což dokládají jak pravěké, tak raně středověké archeologické nálezy v okolí. První zmínka o obci je k roku 1043 (jedná se o falzum ze 13. století), kdy měl Sebranice darovat bílinský kastelán Eppo břevnovskému klášteru. Nejpozději ve 13. století byly Sebranice pravděpodobně spravovány benediktiny z rajhradského probošství, které k roku 1255 drželo ve vsi patronát k farnímu kostelu. Roku 1258 potvrdil Přemysl Otakar II. listinou směnu, již břevnovský opat Martin postoupil Sebranice Bohušovi z Ceblovic. Roku 1348 zapsal Jan z Boskovic na vsi a tvrzi (první zmínka) Sebranicích své ženě Anně 650 hřiven. Jeho syn Ješek postoupil ves i tvrz roku 1368 Oldřichovi a Vaňkovi z Boskovic. K roku 1407 víme, že Oldřich svoji polovinu přenechal Heraldovi a Jiříkovi z Kunštátu. Herald

následně svůj díl zapsal sestře Elišce a jejímu manželů Janovi Brandýskému z Boskovic. Po smrti Jana Brandýského se jeho část Sebranic spolu s tvrzí dostala do majetku dědiců Vaňka staršího Černohorského z Boskovic. Bratři Ješek a Jindřich z Boskovic tvrz a zboží na Sebranicích nechali své matce Ofce z Častolovic. V letech 1445 až 1449 seděl na Sebranicích Vilém ze Zvířetic. Dalšího majitele známe až pro období 1484–1487, kdy ves i tvrz náležely Janu Klusáčkovi ze Zhoře. Následuje opět přetržka v nám známých majitelích, až v letech 1511–1515 jím je Jindřich Přepyský z Rychnburka. Poté se Sebranice dostaly opět do majetku Boskoviců, a to až do roku 1549, kdy Ladislav Velen z Boskovic vložil v desky ves Sebranice s tvrzí a dvorem bratřím Kryštofovi, Volfu Dětrichovi a Janu Fridrichovi, hrabatům z Hardeka. Roku 1560 získal Jan Fridrich hrabě z Hardeka také kunštátské panství a od té doby až do roku 1848 byly Sebranice jeho součástí.

Popis: Bývalá rychta a *podsedek v Sebranicích čp. 36 je významnou kulturní památkou lidového stavitelství z počátku 18. století, známou zejména díky unikátně dochované stavbě roubeného *žudru z roku 1738 (zvaného zde nářečně žundr/žondr). Sebranice leží na západním okraji rozšíření malohanácké formy vesnického domu, který je ve své starší vývojové fázi přibližně do poloviny 18. století označován jako roubený trojdlílný dům komorového typu s boční orientací. Ten je později nahrazován zděnými stavbami. Usedlost je umístěna do severní fronty východního konce návsi.

Dispozice bývalého podsedku je tříboká, s obytným domem (A) otočeným okapem do návsi. Na dům kolmo navazují chlévy (B), na ně na severní straně velká kůlna (C). Z východní strany dvůr uzavírá stěna hospodářského křídla sousedního domu. Na severní straně je za kůlnou malá ovocná zahrada oddělená od obecní cesty potokem. Obytný dům podsedku tvoří tři díly: komora, síň a světnice, ke které přiléhá krytý průjezd. Světnice je rozdělena na dvě části mladší příčkou, kdy v části při dvoře nově vznikla kuchyně. Před komorou stojí na dřevěných sloupech žudr. Komora a přilehlá polovina síně je podsklepena. Ve třicátých letech 20. století došlo k radikální přestavbě obytného domu, kdy zanikla původní roubená síň a komora. Nahradila je zděná novostavba, před kterou byl zachován původní roubený žudr (D).

V roce 2013 zahájil nový majitel obnovu, přičemž bylo možné poprvé podrobněji

↑ Usedlost čp. 36, pohled od jihovýchodu. Foto V. Kolařík 2013

↑ Usedlost čp. 36, výzkum podlahy objektu. Foto V. Kolařík 2013

zkoumat dochované historické konstrukce bývalé sebranické rychty. *Archeologický výzkum doložil osídlení v místě parcely od 1. poloviny 13. století. Zpočátku byla zřejmě využívána sloupová konstrukce staveb v kombinaci se zahlobenými objekty (sloupové jámy, sklípky, otisky výpletu stěn). Zda byla v období 13. a 14. století zkoumaná část parcely součástí obytné části usedlosti, nebo se jednalo o prostor s lehčími hospodářskými stavbami, zatím nevíme. Od 15. století můžeme doložit prostorovou stabilizaci usedlosti, která se zde s drobnými změnami udržela do současnosti. V celém

zmíněném období bylo využíváno roubené konstrukce na kamenné podezdívce. U všech tří po sobě následujících domů doložených výzkumem, jež předcházely současné stavbě, lze vždy pozorovat několik jejich stavebních fází a úprav. Dokládá je především nárůst úrovně podlah. Přestože byl dům několikrát zasažen požárem, nebyla tato událost důvodem ke změně jeho dispozice. Došlo pouze k úpravě nebo výměně dřevěné roubené konstrukce. Výzkumem byly zachyceny také starší dřevěné i hliněné podlahové úrovně stávajícího domu, jenž má počátky v roce 1719. [dm]

Literatura: Kolařík – Merta – Pokorný 2014. kých rytířů: N 49°31'1.64", E 16°30'42.72" (6,1 km po žluté značce).
Okolí: (2) Svitávka (BK), hradiště Svitávka: N 49°30'32.96", E 16°36'4.37" (5 km).
(1) Kunštát na Moravě (BK), Jeskyně Blanic-

↑ Usedlost čp. 36, historický snímek – pohled od severozápadu. Zdroj NPÚ, autor neznámý, nedatováno

↑ Usedlost čp. 36, historický snímek – pohled na žudr. Zdroj NPÚ, autor neznámý, nedatováno